

Kolik je perlorodek ve Vltavě?

Velký mlž druhu *Margaritifera margaritifera* v Teplé Vltavě

Tento velký mlž rozšířený po celé holoarktické oblasti se v minulosti vyskytoval v mnoha řekách v ČR, nejpočetněji v povodí Vltavy. V současnosti můžeme perlorodku najít na několika místech jižních Čech a Ašského výběžku. V samotné Vltavě zůstaly již jen zbytkové fragmenty původní populace společně s odchovanými mladými jedinci.

Největší roli v současném stavu populace sehrála výstavba Vltavské kaskády. Tím se přerušil důležitý článek reprodukčního řetězce. Jde o to, že pro zdárnou reprodukci perlorodky jsou nezbytné hostitelské ryby z čeledi lososovitých. Ty umožňují průběh parazitické fáze života perlorodky, kdy jsou jejich žábry osidlovány larvami perlorodek tzv. glochidii. Po ukončení metamorfózy

opouštějí mladé perlorodky ryby, aby dalších minimálně deset let strávily v říčním dně. Hostitelskou rybou ve Vltavě byl losos obecný a pstruh obecný. Po přerušení Vltavské migrační cesty zůstává rybím hostitelem v řece jen pstruh obecný. Ten je vytlačován dravými rybami z lipenské nádrže mimo místa s největším výskytem perlorodky. Do tohoto stavu věci vstoupil v druhé polovině

20. století další faktor, chemikálie užívané při lidských činnostech. Postupně bylo nutno přistoupit i ke krajnímu řešení, tedy záchrannému přenosu perlorodek z lokalit, kde docházelo k jejich akutnímu vymírání, do vhodnějších míst v řece. Takový přenos proběhl v průběhu roku 1990 z Křemžského potoka (přítok Vltavy pod Zlatou Korunou), a to v počtu 722 exemplářů.

Vltava mateřskou řekou

Na konci 80. let minulého století byl pozorován roztroušený výskyt perlorodky od Soumarského Mostu až k vodní nádrži Lipno. Tehdy byl vybrán úsek řeky od soutoku s Volarským potokem po Soumarský most jako nejperspektivnější. Zde je prováděna aktivní ochrana perlorodky říční.

Teplá Vltava je v tomto úseku již poměrně velkým tokem, a tak je velmi obtížné provést detailní průzkum. Perlorodky totiž mnohdy obývají dosti skrytá místa mezi balvany, kde obsazují i úzké štěrby, mohou být též usazeny pod průtočnými náplavy štěrkopísků, nebo obývají prostředí „podvodních luk“ tvořených zejména porosty stolítku, hvězdoše nebo lakušníku.

V roce 1994 bylo detailním průzkumem několika krátkých úseků toku nalezeno 74 exemplářů. Standardním výpočtem bylo stanoveno, že ve sledovaném úseku Teplé Vltavy žije pravděpodobně 1 387 exemplářů, a to včetně perlorodek ze záchranného přenosu. Hodnocením úživnosti detritu bylo zjištěno, že řeka je v současnosti jako jediná v České republice schopná uživit i perlorodky čerstvě vypadlé z hostitele až do reprodukčního věku. Na základě výsledků testů pomocí juvenilních perlorodek se též potvrdil význam ponořených porostů rostlin jako hlavního zdroje potravy pro filtrátory ve Vltavě.

Pro posílení početnosti perlorodky ve Vltavě se přistoupilo k propagačním opatřením. Byly zahájeny polopřirozené odchovy perlorodky a v roce 1998 byl proveden výsadek 1 180 exemplářů. Dále bylo vypuštěno 400 ks glochidii infikovaných pstruhů přímo do řeky. Očekávaným výsledkem je zvýšení populace po deseti letech přibližně o 16 000 exemplářů.

Perlorodky prosperují

Další orientační inventarizace výskytu perlorodky v Teplé Vltavě byla provedena v roce 2008. Výsledkem bylo nalezení 35 exemplářů adultních perlorodek. V roce 2011 byl proveden detailní průzkum dvou úseků řeky o délce 1 500 m. Při průzkumu bylo nalezeno 267 exemplářů, pocházejících ze záchranného přenosu z roku 1990 a usazených v kolonii na původním stanovišti, 29 exemplářů povětšinou roztroušených v 800 m dlouhém úseku toku a 14 exemplářů mladých jedinců v místě výsadku z roku 1998 (předpokládá se, že většina mladých perlorodek doposud obývá vymezené prostory dna).

Hodnocení stavu biotopu s využitím odchovaných juvenilních perlorodek potvrdilo výsledky z minulosti. Lze konstatovat, že řeka si zachovala schopnost tvorby potravy a perlorodky prosperují s optimálním přírůstkem schránek. K tomu jistě přispívá postupné omezování vodácké

Úzce sekyrovitý tvar schránky u zadního okraje se značně předrůstavým periostrakem a konchynový povrch se zřetelnými širokými přírůstkovými vrstvami, potvrzuje velmi příznivé růstové poměry mladé populace perlorodek na kontrolované lokalitě.

turistiky a tím i ochrany koberců podvodních rostlin. Podle odpozorovaných skutečností však není nezbytné nutně zcela splouvání z Vltavy vyloučit. V rozumné míře může být tato lidská aktivita paradoxně prospěšná. Dochází totiž k víření detritu, čímž se zlepšuje jeho transport tokem až k jeho „strávníkům“.

Pro populaci perlorodky a nastartování přirozené reprodukce se jako největší problém v současné době jeví rybí obsádka s nedostatkem pstruha obecného. Dalším nedostatkem je spíše roztroušený výskyt nalezených perlorodek a jejich věk. Věková skladba se však postupně bude měnit s nástupem dorůstajících perlorodek z polopřirozených odchovů.

Nicméně by bylo velmi vhodné vytvořit v nivě Vltavy tzv. odchovný a reprodukční prvek, což jako umělý náhon, který by členitostí břehů poskytoval přirozené

úkryty pro hostitelské ryby. Do něj by byl současně napojen některý z přítoků řeky, ve kterém dochází k přirozené reprodukci pstruha. Vodou z Vltavy by byla do prvku přinášena potrava pro perlorodky. V zabezpečeném korytě odchovného a reprodukčního prvku o velikosti malého potoka, by bylo možno s jistotou sledovat průběh jednotlivých stádií reprodukce. Z koryta prvku by pak zde narozené perlorodky mohly samovolně osidlovat Vltavu.

Myslím, že si perlorodka naší ochranu po necitelných zásazích v minulosti zaslouží, a věřím, že podpora jejího opětovného rozšíření ve Vltavě bude jakousi omluvou matce přírodě.

Bohumil Dort

Za Baštou 349, 383 01 Prachatice
b.dort@tiscali.cz

Prostory mezi kameny se štěrkopískovým hrubozrnným dnem ve skrytu porostu podvodních rostlin, tak vypadá typický mikrohabitat skupinek velkých mlžů v Teplé Vltavě.